

La fel cum miinile mele înghețate de frigul necunoașterii pot deschide totuși oricînd un tratat de Istorie sau Artă pentru a înțelege bogăția Universului pămîntesc, așa cum l-au creat oamenii pînă la Anul Zero, tot astfel ochii mei încercănați de suferința micimii pot vedea ce dezordine stilistică a domnit pînă să vină El pentru a aduce Marea Ordine a credinței, menită să mîntuiască această lume, îndemnînd la dragoste, suferirea răului, milostivenie, tămăduire, edificiu, fraternitate și egalitate. Și, mai apoi, de ce universitarii îl numesc *doctor angelicus et universalis*, iar poporul de jos care se revoltă astăzi îl invocă drept *doctor communis*, cerînd în numele lui o lume mai bună și mai dreaptă?»

În acest loc se observă că s-a rupt pana în mîna nepriceputului asta de Giancarlo Vitellini. Iar după aceste vorbe deșuchiate și vitregite de suflarea binefăcătoare a Sfîntului Spirit, lipsesc oarece cuvinte pierdute, zice-se, în timpul tremuriciului abatelui Lodovico Branca, omul nostru de la Fossanuova, cînd a vărsat vinul sfințit peste toatele, astfel că pergamentul nu mai cuprindea decît ultimele cuvinte ale numitului prepozit, care se scriu acum și apoi se șterg: „...atunci, de unde a apărut crima asta?”

BENEDETTO CAETANI
Papa Bonifaciu al VIII-lea
Anno Domini 1299

CAPITOLUL I

*Nobilitas morum magis ornat quam genitorum.
Noblețea caracterului împodobeste mai mult decît
noblețea părinților.*

„Aristotel este un premergător al Mîntuitorului și demonstrația existenței lui Dumnezeu este cea dintîi datorie a oricărui filosof, Tommaso, pentru că numai Cel Atotputernic, fiind nemărginit și fără început, posedă înțelegerea completă a lucrurilor, în timp ce oamenii, fiule, nu sînt în stare să înțeleagă tainele dumnezeirii decît prin ceea ce ne-a dăruit El mai prețios, ca instrument al comunicării...” „Un telefon?” am întreat surprins. „Nu, fiule, nu... *Revelația!*”

Părintele Buono trecuse prea repede peste blasfemia mea. A ridicat ochii încet și trist, privind îngîndurat tencuiala scobită de pîrjolul ultimei secete, murii pătați de piatra vînată a timpului, iar mai sus, balcoanele curbate de uscăciune și streășinile zdrențuite de vînturi. Se necăjea degeaba bătrînul, căci Evul Mediu încă nu decăzuse. Din acele ziduri fusese ridicat pînă aproape de cer, castelul nostru de la Roccasecca, după deznodămîntul înghețat al bătăliei cu sâniin din pasul Bernina, care se petrecuse în timpul procesului vesel de la Roma îndreptat împotriva cadavrului papei Formosus. Mentorul meu a urmărit apoi cu pleoapele strînse iedera uscată de transparența

grea a firmamentului, cîrceii agățați încă în scîndurile putrezite din ferestre, ca niște gheare năpirlite de pisică, muchiile sfărîmate ale crenelurilor albite de penele porumbeilor sălbatici și virfurile pinacurilor înfipte ca niște sule în atmosfera stătută și împutită de gu-noaie a Italiei. După asta, a coborît privirea încetoșată de lacrimi pe contrafortii desprinși din zid la ultimul cutremur răufăcător, cu epicentrul sub tronul de fildeș al lui Federico von Hohenstaufen din Sicilia – cînd se clătinașe petrolul în străfunduri, fără ca noi să știm –, sprijinind atunci doar gurile de aer meridional căscate între ei și pereți, printre pînzele prăfuite de păianjeni. Bătrînul a continuat apoi să-și plimbe ochii pe căruța dezmembrată a lui moș Murillo – spaniolul cu sînge japonez – între ale cărei hulube paiele începuseră să facă iarăși spice. Și mai cred că părintele Bueno privea anume închipuirea cîmpiiilor de sub Montecassino, despre care eu am crezut întotdeauna – dar mai ales primăvara, cînd ieșea unțșorul – că sînt petice din blana unei vidre verzi, întinsă chiar de Dumnezeu la soarele torid, usturător și nemilos al peninsulei.

Peste virfurile castelului tocmai trecea un stol de ciori slabe, despănate și aproape golașe, ca iarna. Iar pe deasupra lor se rotea încet vulturul regal. Nu țipa, ci doar se găinața în capul nostru, dînd culoare unui peisaj monoton și somnolent.

Lui Bueno îi plăcuse evlavia și destoinincia mea – pe care o numea în șoaptă *pasiphanes arete* –, încă din nefericitul an 1229, cînd tatăl meu asediase, cucerise și jefuise turbat mănăstirea, biciuise călugării cu un lanț de fintină, iar pe abate îl siluise în fața novicilor, umplîndu-i și pe aceștia de pofte. Se împlineau exact șapte secole de cînd Benedict di Nursia își inventase *ordinul* său binecuvîntat în acel lăcaș faimos, care de atunci avea să-și piardă pentru totdeauna marea și misterul între buclele însingurate ale abatelui. De la înălțimea mea de copil și cu glasul meu, ce orăcâise prima dată cu patru ani și jumătate în urmă, am strigat: „Oplește, tată, e plea mult!“ De aceea venise părintele Bueno să-mi vorbească din nou despre Aristotel și silogistica lui impecabilă, din care astăzi nu mai rețin decît că toți oamenii sînt muritori, Socrate este un om, deci Socrate

este muritor, cu toate că lucrările lui Pierre Abélard blasfemiau afirmînd că ar mai trăi în insula Leuce, mîncînd urzici la un loc cu românii. Asta țin minte că m-a tulburat în epocă, deoarece se ade-verise într-un fel: Socrate, arhivarul nostru, murise sub ochii mei de *enurezis*, înecat în propria lui urină, după ce adormise imprudent în vana spălătorului săracilor – construită de tata, pe vremea cînd era bun, lîngă aripa de vest a castelului – și după ce același Socrate apucase să scrijelească pe zid: *recte sentire*.

Am profitat de absența privirilor lui – și ce furmos se uita, *fra* Bueno! –, de clipele lungi în care inspecta contemplativ, cre-deam eu, *chiostra* familiei d'Aquino, pentru a-l cerceta încă o dată. Observam astfel mai de aproape cît de slab și mărunt de statură era, cît de mult îi plăcea să se îmbrace cu dichis – asemeni chiar lui Aristotel, cel exilat în Colchisul Eubeei și omorît de mîna lungă a Lunii – și cît de albă și mătăsoasă cobora pe piept barba lui antică. Lipsa acesteia poate i-ar fi înfrumusețat ovalul feții – zic eu astăzi –, dacă nu l-ar fi oprit cinul de pustnic și înțelepciunea de patriarh. „Un astfel de om merită să ucizi!“, gîndisem atunci într-o doară, dar nu știu ce mi-a venit. Continuam deci să ghicesc sub poalele largi ale rasei negre de benedictin picioarele lui strîmbate de reuma dobîndită în mlaștinile din Skagerak, după ce căzuse rob la vikingi în secolul trecut. Mă așteptam să aud din nou glasul lui sălbăticit de cîte rostise în lumea asta largă, înainte să primească tonsura, ieșind prin gura aceea încă tînără, mușcată pînă i-a dat conturul neasemuit de frumos de către o femeie despre care niciodată n-a vrut să vorbească, dar care i-o sculptase asemeni *Madonei* lui Bartolomeo da Foggia – cu dinții, nu cu dalta. Tocmai din cauza acelor buze n-am vrut atunci să rostesc ceea ce stătea să susure pe ale mele, cu inconștiență infantilă, căci marele Socrate, de vreme ce a trecut peste atîtea veacuri, este fără îndoială nemuritor. Dar asta însemna – după aceeași silogistică aparent infailibilă – că toți oamenii sînt nemuritori, ceea ce l-ar fi făcut pe bătrîn să sîngereze chiar în locul sărutărilor caste, al rugilor murmurate și al dorințelor îngîinate, de care nimeni nu cred că a fost vreodată iertat. Mai mult decît atît, i-ar fi căscat ochii, cît să i se

vadă bulgării de zapadă din orbite, și l-ar fi răsturnat pe spate, dincolo de buturuga tare, pe care îi plăcea să stea, ca un apostol.

Abia în urma multor ani de cazne, a multor nopți de împlinire duhovnicească, în clipa magică în care o maică mi-a spus zîmbind: „Sînt moartă“, mi-am dat seama că părintele venise atunci la rugămintea tatei – un om atît de alarmat, încît venele capului zvîcneau ca furtunile pompierilor voluntari –, fiindcă în seara trecută deschisese Biblia la *Exod*, luasem la întîmplare Capitolul 20 și citisem cu voce tare: „Eu sînt *televizorul* tău!“

„Vreau să spun, sînt moartă după tine“, precizase mai tîrziu maica, izbucnind apoi în risul ei grosolan și animalic și mă ciupise de obrazul sub care îmi crescuse o aftă supărătoare de adolescent. Dar și de muritor. Așa s-a făcut că n-am reușit să deosebesc plăcerea aceluia gest – inoculat prin buricele trandafirilor și cărnose ale degetelor ei umflate și pătate ici-colo de cerneala violetă a denunțurilor –, de durerea țesutului îmbolnăvit într-un loc rotund și mic, atît cît mărimea unui coloș de făină umezit. Adaptările dogmei la realizările științei și realitățile unei societăți predestinate aparent evoluției, însă aflată într-o permanentă și greu sesizabilă involuție, se numea la catolici *aggiornamento*. Adică, un fel de fărîmîtare și împrăștiere a revoluției. Doamne, ce cuvînt dureros! Dacă am mai avea un dram de minte înainte de sfîrșitul lumii, atunci vom recunoaște că ceea ce a făcut Mîntuitorul a fost o revoluție împotriva unei societăți dezzechilibrate, care continua să ia și uita omenеște să mai dea. Numai Providența știa, în vremurile acelea, că eu nu fusesem botezat întîmplător Tommaso – adică Toma, după numele Necredinciosului – fiindcă la numai cinci ani, intrînd în refectoriul abației Montecassino, vîndut de tata pe douăzeci de uncii aur, gîndisem că Iisus Christos nu murise pe cruce, ci fusese coborît din timp, vindecat și dus la Emaus, așa cum își imaginează orice copil bun, care nu vrea să moară nimeni în lume, poveștile să se termine cu bine, iar răii să fie pedepsiți. Copiii au în sentimentul morții o imagine prea îndepărtată ca să-i înfricoșeze, cu condiția să fie vorba despre moartea lor, fiindcă în ce privește moartea altora, sînt primii care se bucură.

Însă nu știa părintele bun și blind Buono – poreclit, printre altele, de femeile halelor pariziene *La vache pourrie*, pe vremea cînd predicase despre rumoarea mucenicilor urcat pe o jumătate de vacă în piațeta din Rue du Fouarre – cum zăcea în mine încă de atunci nemasurata crimă. Căci despre un nesfîrșit omor doresc să vă încredințez aici, iar rîndurile acestea nu și-ar avea rostul dacă n-ar fi spre mîntuirea mea. La acea vîrstă, crima stătea pitită într-o cută slab irigată a creierului meu de elev, de unde-și picura din cînd în cînd cuta homicidului. Numai puțin, atît cit să nu simt prea devreme că sînt sortit genocidului, luării de vieți cu nemiluita, precum și neostenitei dorințe de putere.

Dar atunci, așa cum v-am mai spus, eram un copil. Fericirea neștiinței mele și faptul strict medical că la eforturile Școlii din Salerno de a găsi explicații asupra creierului – cu ocazia primei disecții autorizate mai mult în glumă de Federico al II-lea – natura nu răspunsese convingător, au ajutat Antichristul să-și continue opera alunecoasă și perfidă în mințile mele fragile, ca-ntr-o șerpărie. El le-a stricat încet și senzual, dar cu știința, de la rosturile lor luminate, la care sperase mama încă de mic și muncea Buono. De-abia după ce ucizi primul om pornești să-ți aduci aminte începutul tău pierdut în bezna anilor dinții ai vieții, din care nici țîța suptă cu poftă n-o mai reții bine, nici cum te scîpai pe tine în scutece rîzînd nu-ți mai amintești exact. Nici măcar desenele cu rîndunici și căprioare pictate de Benedetto Antelami deasupra pătuțului de prunc înstărit, nu ți se mai par atît de clare. Pentru că eu fusesem făcut conte încă de cînd mă luptam să îndepărtez de pe față bucățile placentei, devenite la aer atît de dizgrațioase și respingătoare, încît reflexele mele se revoltaseră singure. Toate acestea deci nu te mai înveslesc și nici n-au cum să-ți mai urce de rușine și nevinovație același singe puțin, iute și nobil în ionatanele obrazilor. Așa mi se spusese, că la naștere doica m-a tras de căpățîna și a exclamat: „Iar ai făcut, fă, un conte!“, iar clopotele au bătut și nu prea, fiindcă era într-o miercuri. Însă despre doica noastră se știa că a moșit un inorog în tinerețe și mama îi mai tolera unele. În schimb eu, deși nu puteam să aud acea injurie,

aveam s-o adaug la alte lucruri care îmi deranjau bunătaea. Veți vedea ce am făcut mai târziu cu doica asta.

Dar altfel decât prin răutatea genetică nu pot să-mi explic insistența cu care o necăjeam pe sora mea, Marotta di Bohemundo, spunându-i că nu e fata lui tata – nărăvașul conte Landolfo d'Aquino –, fiindcă în noaptea când ziceau părinții că au făcut-o, el îi împingea mamei bomboane dulci cu degetul în gură și-i spunea împăciuitor: „Oare nu e mai bine așa, decât mizeria aia care ne obosește pe amândoi?” Or, Marotta se născuse aiurea, cu picioarele înaintea, cu burta în sus și la opt luni fără o zi, fapt pentru care, mulți ani mai târziu, în ziua când o pasăre șchioapă i-a ciugulit o ureche, de vie, am asigurat-o că e făcută cu patriarhul Buono, ca și mine, ceea ce este mult mai glorios și mai practic. Cu toată trecerea a peste douăsprezece veacuri de când rudele apostolilor au început să se încrucișeze cu creștinele de rînd, aveam tot dreptul să cred că nu se putea să nu fi rămas măcar o picătură de dumnezeire în hemoglobina uzată a mentorului meu. Pe de altă parte, nu există explicații pentru fantezia mistică a sorei mele, pentru felul evlavios în care mîngîia poalele mantiilor de lemn ale statuilor de sfinți din biserici, imediat sub curmeiele simple de oameni săraci, pentru limbile pătimașe cu care acoperea duminica degetul mijlociu al Sfintului Emmeran de pe Evangheliarul din Regensburg, că se găurise pagina. Tot așa nu există nici o justificare pentru obsesiile mele inumane, adunate toate într-o sămîntă fierbinte, strecurată pe sub ductul ondulat al întunecatei rase benedictine. Dar oare era într-adevăr *fra* Buono un patriarh, avînd în vedere tinerețile lui zbuciumate și chiar unele realizări virile la cei 88 de ani, de cînd calculase el că s-a născut, punînd la socoteală și faptul că de-abia la sfîntul Conciliu ecumenic de la Lateran, papa Inocențiu III hotărîse că dracii au fost mai întîi buni și abia mai târziu au devenit răi?

Dar dacă a fost invers? *Diabolus est caput omnium malorum*.

Or, părintele abia scăpase în primul deceniu al secolului nostru să nu fie ars pe lemne uscate la Paris, cînd a fost declarat eretic Amaury de Bène, iar amoriții lui au sfîrșit pe ruguri cu intermitență

timp de două decenii. Se plictisise poporul și-ncepuse să vocifereze împotriva Sfîntului Oficiu inventat de papa Lucius, iar apoi se-apucase să ceară varietăți, să mai fie arși și dintre cititorii *Periphyseonului* aristotelic și dintre cei ai *Prosloghionului* anselmian. Și de ce n-aș crede eu că se poate și invers, de vreme ce preoții există pentru a aduce oile pe calea cea bună și, nu de puține ori, bieteile au murit prăbușindu-se în prăpăstii?

Hai să luăm cazul concret: Buono mințea! Oare nu a ascuns el tatălui meu lumesc ce spusese despre *telefon*, atunci cînd îmi vorbea despre Aristotel, deși cuvîntul era nou, era ezoteric și numai nepriceperea mea îl dezvăluise? Era o dovadă clară că mă iubea în secret, conștient și suferind, ca un oarecare și ordinar păcătos. Mîntîse cu bună știință sau era vorba despre neștiință? După ce pui o astfel de întrebare despre părintele tău, nu mai poți rămîne copil.

Mi-am întors privirile către peisajul potolit al curții noastre interioare, urmarind un timp mersul leneș al unei spălătorese. Ducea pe creștet coșul cu rufe, ținut în echilibru de o mînă bărbătească, terminată la încheietură într-un smoc de păr slinos, țîțele ei balanșându-se sub șorțul ud, ca niște clopote trase alandala de un popă beat. Parcă auzeam și un cîntec frust de flaut între pulpele ei. Avea picioarele groase, țărănești, cu glezne late pe care continua să se scurgă spuma unui săpun de leșie. Mai încolo, un copil se juca gol în iarba arsă, pîrjolită încă înainte să-și lățească de-a binelea firul. O lovea cu un băț oarecare, stîrnind lăcustele și gîrgăunii, mic și sărac în destinul lui planificat nemilos. El, cînd va fi mare, urma să meargă în spatele calului meu, să calce în baligile lui și să adune înfrigurat oasele iepurilor mestecați de mine în drum. Știți ce groaznic este să descoperi nedreptatea? Te poate sfișia toată viața și, oricîtă milă ai da cerșetorilor, tot nu vei putea acoperi înjustiția lumii. De aceea, am considerat atunci – și iertat să-mi fie acum – că trebuie făcut ceva năprasnic și crud, care să zguduie încremenirea lumii. Porțile castelului nostru nu scîrțiau în vînt, fiind prea grele, dar ce mult mi-aș fi dorit să le aud măcar o dată mișcate de o forță. Ceva care ne depășește puterile, de o voință mai presus de facerile

noastre lumești și chiar de sfaturile blinde ale mentorului meu, care tocmai oftase. Iar oftatul lui era un fel de vînt anemic, omenesc și subțire, aproape pîrțit, ca existența noastră meschină. Mi-aduc aminte că voiam să mă întorc din nou la el, să-l privesc în vitraliile ochilor și să-l întreb: „Părinte Buono, chiar există Dumnezeu?”

Numai că stăpînul castelului Roccasecca din provincia Frosinone, războinicul conte d'Aquino, ce figura în acte ca tatăl meu, mă auzise printre crăpăturile prea largi ale zidurilor spre care se uitase atît de îngrijorat benedictinul – repet rușinat că abia acum îmi dau seama –, cercetînd contrafortii, crenelurile și iedera. Tata a coborît furios în curtea largă cu balansoare primitive, havuz oriental și statui înfașînd țapii împerecheați ai lui Asurbanipal, și m-a plesnit peste ceafă cu o palmă răzbunătoare, de soț al mamei. Oare știa încă de pe atunci? M-a luat de ureche și m-a dus așa pe sub bolta intrării noastre în castel – sculptată chiar de Bonannus di Pisa, într-o după-amiază cînd avea ură pe piatră –, m-a urcat pe scările din marmură de *Lavreotikos Olympos* – furată într-o noapte de beție din templul lui Poseidon de la Cap Sunion –, apoi m-a purtat peste covoarele de Persia, în care se jucase Darius copil, pînă în camera de studiu. Acolo, m-a trîntit pe scaunul de la biroul improvizat dintr-o masă grea de fag și mi-a poruncit: „Scrii de o sută de ori: Eu sînt Dumnezeul tău!” Mama nici nu s-a arătat. De altfel, aveam să înțeleg mai tîrziu că ea tăcuse în virtutea unei sentințe aristotelice, conform căreia masculul este principiul activ și formator, iar femeia este argila inertă, care așteaptă să primească o formă, motiv pentru care progenitura femelă marchează neputința formei de a domina materia. Landolfo d'Aquino mă brutaliza cu o materialitate formatoare, la fel cum făcuse și cu fratele meu mai mare Reynaldo, pe care îl umpluse de sînge în bătăi pînă să devină locotenent în armata regelui din Sicilia, să primească *adubmentul* și o sabie nouă pentru două mîini. Cu ea ajunsese să despice sarazinii o dată cu armăsarii lor și mai lăsa și-o urmă adîncă în pămîntul bătăliei, ca o brazdă de plug bine împinsă, de unde servanții o scoteau cu greu, opintindu-se asudați între cele patru jumătăți de om și cal, căzute în lături.

După ce tata s-a întors pe călcîie, arătîndu-mi un spate pietros, cît un dolmen din Locmariaquer, mi-am unit lacrimile cu muci într-un pîrțias ce începuse să-mi gidile bărbia și am început să mîzgălesc prin ceața lăsată între gene niște cuvinte. Bineînțeles că nu le vedeam. Dar ele se înșiruiau pe pagină din instinct – mă născusem totuși într-o casă mare – pînă la capătul foii, apoi de la capăt pînă la capăt și de la stînga la dreapta. De-abia cînd a trîntit ușa, stîrnind clinchetul zorzoanelor de bronz din stucaturile adînci ale tavanului, belciugele din nările late ale boskranionilor lipiți pe pereții umeziți de respirația grea a castelului, crăpînd cărămizile arcului *a tutto sesto* de deasupra ieșirii, fisurînd mai jos motivul delirant al meandrei și cel umflat al torsadei – în partea de încăpere unde trona masiv *armoire*-ul roman, ferecat în bare de fier chiar de *dinandierul* Renier de Huy –, șocul acelei bufnituri mi-a luat vîlul sărat de pe ochii plîși. Așa am putut constata uimit că scrisesem *nervos* și nu prea caligrafic: *Eu sînt televizorul tău*.

„Luat-e-ar dracu' de împutiț!” l-am înjurat imediat pe Țafnat Poeneah, zidarul care lucrase pînă mai ieri la refacerea capelei subrezite de cutremurul sicilian – la care se adăugaseră și nebuniile regelui Federico, haremul său și anatema asupra cruciadei lui false – și mă învățase cuvîntul acela nou, tentant și bizar. „Să te ia dracu' de mortaragiu și ipsosar nenorocit!” am mai proferat eu scos din minți pentru felul cald și moleșitor – oriental, aș risca să spun – în care îmi susurase la ureche șipul acelei vorbe cu sonorități eline – *tele veizoras*. Adică, a trimite la distanță imaginea vieții. Fenomenele înlănțuite astfel țineau probabil de tehnica lui antichristă, învățată sub șopronul logiei sprijinite de zidurile mucegăite încă dinainte de facere ale catedralei Saint-Germain l'Auxerrois. Cum îmi amăgise el mie curățenia și cumîntenia, șoptindu-mi mai întîi – în prima zi cînd l-am cunoscut – cu glas cîntat și lax că nimic nu s-ar fi ridicat în tot Evul Mediu, inclusiv în Roccasecca, fără muzică, fără scîrțîitul din violă de dinaintea interpretării și în lipsa sunetului dezmiardător al unei harfe! Mai ales cînd se pun vitraliile pe rozasă, m-a încredințat el visător – se prefăcea, nemernicul dracului, ca să-mi